

Mazowieckie zabawy ludowe – Poniedziałek Wielkanocny w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu

Poniedziałek Wielkanocny zwany powszechnie Lanym Poniedziałkiem zawsze był dniem pełnym radości i uciech, spotkań towarzyskich, rozmaitych psot i swawoli, ale także licznych praktyk i zabaw o charakterze obrzędowym.

Czasy, kiedy turlanie jajek czy gra w kręgle były powszechną formą spędzania czasu, odeszły w zapomnienie, a współczesne wielkanocne zabawy kojarzą nam się już wyłącznie ze zbijaniem jaj, bądź wzajemnym polewaniem się wodą. Praktykowane dawniej formy rozrywki są obecnie zupełnie nieznane i niejednokrotnie wywołują zdziwienie, w szczególności wśród reprezentantów najmłodszego pokolenia. Lecz nic nie stoi na przeszkodzie, by je poznać i praktykować, bowiem stanowią źródło doskonałej zabawy i integracji rodzinnej. Tradycja dawnych form spędzania wolnego czasu przetrwała do dziś w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu. Jest tu nie tylko dokumentowana i pielęgnowana, ale także upowszechniana. By lepiej poznać wielkanocne gry i zabawy sprzed lat, a nawet wziąć w nich udział, wystarczy wybrać się w Wielkanocny Poniedziałek do sierpeckiego skansenu. Już niebawem – 6 kwietnia, teren ekspozycji muzealnej będzie przypominał swoisty plac zabaw praktykowanych dawniej w okresie wiosennym i wielkanocnym. Do dyspozycji zwiedzających przygotowane zostaną różnorodne formy rozrywki, a każda z nich wywoła z pewnością mnóstwo emocji i uśmiechu. Jedną z propozycji będzie turlanie jaj – zabawa związana w sposób bezpośredni z symbolem Świąt Wielkanocnych, polegająca na toczeniu jajek z pagórka. Rywalizację tę wygra osoba, której uda się zbić jajko przeciwnika, czyli właściciel jajka o twardszej skorupce. A w związku z tym, że Wielkanoc to święto rodzinne, wśród wielkanocnych zabaw nie może zabraknąć gier zespołowych – takich jak np. gra w kręga, polegająca na uderzaniu drewnianymi kijami w masywny krąg wykonany z pnia drzewa tak, by przekroczył on pole przeciwników. Zwycięży ta drużyna, która jako pierwsza przerzuci krąg na stronę przeciwników. Równie interesującą zabawą wiosenną o długiej i bogatej tradycji są huśtawki wielkanocne. Dawniej w Wielką Sobotę młodzieńcy budowali imponujące kilkumetrowe huśtawki z drewna, by bujać się na nich parami w Poniedziałek Wielkanocny. Najbardziej zaskakujący jest jednak fakt, iż na huśtawkach bujano się stojąc! Wierzono, że zapewni to zdrowie i pomyślność, a także uchroni od bólu głowy przez cały rok. Już w Poniedziałek Wielkanocny będzie można zasiąść lub stanąć na ogromnej huśtawce i w pełni oddać się zabawie. Chyba nikt z nas nie wyobraża sobie Wielkanocnego Poniedziałku bez wody. Bo w Lany Poniedziałek być suchym po prostu nie wypada! Dla zwolenników zwyczaju polewania się czekać będą duże drewniane sikawki oraz konkurs dyngusowy. Ponadto, podczas pobytu w skansenie 6 kwietnia, będzie można spróbować swych sił w toczeniu obręczy, a nawet chodzeniu na szczudłach. Dawne wiosenne formy spędzania wolnego czasu zasługują na naszą uwagę i praktykowanie. A w sierpeckim skansenie w ramach imprezy „Gry i zabawy wielkanocne” będzie można nie tylko je poznać, ale także pobawić się w ten sam sposób, który kiedyś sprawiał największą radość naszym przodkom.

Poza udziałem w licznych grach i zabawach Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu zachęca do zwiedzania dwóch wystaw okolicznościowych: „Wielkanoc na Mazowszu” prezentowanej w zabytkowych obiektach skansenu oraz „Pocztówkowy zawrót głowy”, która została przygotowana w budynku „A” (budynek kasy od strony ul. Narutowicza). Pierwsza z wymienionych wystaw to cykl 11 ekspozycji przedstawiających zwyczajowe zajęcia domowe, jakim poświęcali się gospodarze w okresie od Środy Popielcowej do Wielkanocnego Poniedziałku. Wystawę wielkanocną otwiera dwór, gdzie w jadalni zgromadzone zostały potrawy oczekujące na poświęcenie przez księdza. W XVIII-wiecznym kościele z Drążdżewa znajduje się Grób Pański, przy którym wartę sprawują strażnicy grobowe – „Turki”. Wnętrze jednej z chałup wypełniają charakterystyczne dla okolic Sierpca palmy wielkanocne wykonywane z gałązek wierzby, bukszpanu, trzciny i kolorowych bibułowych kwiatów. W kolejnej ujrzyć można wypieki przygotowywane na wielkanocny stół. Następne domostwa chłopskie prezentują między innymi: tradycyjne techniki zdobienia jaj wielkanocnych, przygotowywania papierowych firanek oraz ozdób ściennych, proces wykonywania świeczek do Grobu Pańskiego, a nawet obyczaj chodzenia „po wykupie” z gaikiem oraz kogutkiem. Uzupełnieniem ekspozycji jest wachlarz pokazów prac wiosennych i wielkanocnych, które będzie można podziwiać na terenie zagród. Tymczasem wystawa „Pocztówkowy zawrót głowy” prezentuje zbiór kartek wielkanocnych sprzed lat. Jest to jedna z wielu kolekcji pamiątek Mariana Sołobodowskiego – miłośnika sztuki i działacza społecznego. Cały zbiór liczy 470 pocztówek, natomiast w ramach ekspozycji podziwiać można ponad 200 z nich. Pocztówki wielkanocne zdumiewają bogactwem kolorystyki, różnorodnością tematyczną i obfitością motywów. Mamy więc pocztówki – fotografie z portretami czy scenkami, których bohaterowie pozują z wielkanocnymi symbolami, pocztówki nawiązujące do folkloru regionalnego, te których głównymi bohaterami są zwierzęta, bądź dzieci oraz z tradycyjnymi motywami scen biblijnych. Obie wystawy prezentowane są na terenie skansenu do końca maja.

„Gry i zabawy wielkanocne” to impreza, która pozwala poznać i zrozumieć świąteczne tradycje i zwyczaje. Warto odwiedzić skansen w Sierpcu, by odkryć bogactwo tradycji i obrzędowości wielkanocnej Mazowsza oraz cofnąć się w czasie do wyjątkowej atmosfery dawnej wsi.

*Agnieszka Jezierska – Chalicka
Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu*